

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
С
И
Т
Е
Т
С
К
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

№ 33.

У Суботу 14. Августа

1843.

СРБИ И НЬИОВЕ НАРОДНЕ ПЪСНЕ.

(Продуженіе)

За овимъ коломъ херојски пѣсана иде друго, романтично. За предметъ свой има оно особита дѣла и догађае, кое ни у каквой свези съ обштимъ народнимъ дѣлима нестоє. Поедини юнаци, али свакадъ одъ краља Лазара долазећи, у бою су съ Турцима, или сами прелазе къ Турцима; они предузимаю походе, любви, осветомъ или честолюбљемъ и т. д. вођени.

Посмотримо пре свега пѣсну едну првога рода, коя описує женидбу Лазареву. Дѣла се у двору цара Стефана, кога Лазаръ служи, и чїи ће престолъ онъ наслѣдити. Она се почина ѓ овако :

„Вино пїє силанъ царъ Стѣпане
У Призрену граду беломе,
Вино служи вѣранъ слуга Лазо,
Па све цару чашу преслужує,
А на цара криво погледує.
Царе пита вѣрна слугу Лазо:
„Ой Бога ти, вѣранъ слуго Лазо!
Што те питањъ, право да ми кажешъ:
Што ти мене чашу преслужуєшъ?
Што л' на мене криво погледуєшъ?
Али ти є коньцицъ олошао?
Али ти є руо остарило?
Ал т' є мало голвемна блага?
Шта т' є мало у двору моему?“
Нѣму вели вѣранъ слуга Лазо:
„Волянъ буди, царе, на бесѣди!
Кадъ ме питашъ, право да ти кажемъ:
Нїє мене коньцицъ олошао,
Нити ми є руо остарило,

Нит' є мало голвемна блага,
Свега доста у двору твоєму;
Волянъ буди, царе, на бесѣди!
Кадъ ме питашъ, право да ти кажемъ:
Кое слуге послїє дођоше,
Све се тебе слуге удворише,
Све си слуге, царе, иженїо,
А я ти се удворит' немого,
Мене, царе, нехѣ оженити
За младости и лѣноте мое.“
Бесѣди му силанъ царъ Стѣпане:
„Ой Бога ми, вѣранъ слуго Лазо!
Я не могу тебе оженити
Свинарицомъ ни говедарицомъ,
За те тражимъ госпођу љевојку,
И за мене добра прїятеля,
Кон ће ми сѣсти узъ колѣно,
Са коимъ љу ладно пити вино.
Но чу ли ме, вѣранъ слуго Лазо!
Я самъ за те нашао љевојку,
И за мене добра прїятеля,
У онога стара Югъ Богдана,
Милу сею деветъ Юговиња,
Башъ Милицу милу мезимцу;
Но се Югу поменут' несмїє,
Нїє ласно нѣму поменути,
Єрз є Богданъ рода господскога,
Неће дати за слугу љевојку;
Но чу ли ме, вѣранъ слуго Лазо!
Данасъ петакъ, а сутра субота,
Преко сутра свєтла неђєля,
Покићемо у ловъ у планину,
Позваћемо стара Югъ Богдана,
Ш' нїимъ ће поћи деветъ Юговиња,
Ти не иди у планину, Лазо,
Но остани кодъ бєла двора,
Те готови господску вечеру;
Кадъ доћемо изъ лова планине,
Я љу свраћат' Юга на вечеру,
А ты свраћай деветъ Юговиња.

Кады сѣдемо за столове златне,
Ты навали шеѣрѣ и ракію,
Па донеси црвенику вино.
Кады се ладна напіємо вина,
О свачемъ ѣе Юже бесѣдити,
Како кон добаръ юнакъ есте,
Извнѣе кнѣге старославне,
Да казуе пошлѣднѣ време.“

Ништа се неспоминѣ, каква е то кнѣга
быти морала, пѣсници често само говоре о
нѣой, и то едногласно съ народнымъ миѣніемъ,
по коме има старославны кнѣга, што све про-
ричу, шта ѣе се догодити, а и какво ѣе вре-
ме быти. —

„Ты кады чуешъ, вѣрна слуго Лазо,
А ты трчи на танану кулу,
Те донеси ону чашу златну,
Штоно самъ е скоро куповао
У биелу Варадину граду
Одъ ѣевојке младе куюнцинке,
За ню дао товаръ и по блага;
Наслужи е црвениемъ виномъ,
Поклони е стару Югъ Богдану,
Таде ѣе се Богданъ замислити,
Чимъ ѣе тебе, Лазо, даривати,
Те ѣу нѣму онда поменути
За Милицу ѣерцу мезимицу.“
Проѣ петакъ и проѣ субота,“ и т. д.

Овде се опетъ све повторава, као што е
уговорено было; найпосле доѣе и стараць Югъ,
за столомъ сѣдећи узме кнѣгу, отвори ю, и
овако изъ нѣ читати почне :

„Видите ли, моя браѣо красна!
Видите ли, како кнѣга каже :
Настануѣе пошлѣднѣ време,
Нестануѣе овце и пшенице
И у полю челе и цвѣта;
Кумъ ѣе кума по суду ѣерати,
А братъ брата звати по мегдану.“
Кады то зачу вѣранъ слуга Лазо,
Онъ отрча на танану кулу.“

Овде слѣдуе опетъ цѣла приповѣдка о
чаши, по начину хомерова пѣваня; далъ до-
лази :

„Богданъ прими златну купу вина,
Купу прими, а пити е неѣе,
Мисли Богданъ, шта е и како е,
Чиме ли ѣе даривати Лазо.
Югу вели деветъ Юговиѣа :

„О нашъ бабо, старый Югъ Богдане!
Што не піешъ златну купу вина,
Штоно ти е поклонію Лазо ?“
Вели нѣма старый Югъ Богдане :
„ѣецо моя, деветъ Юговиѣа !
Я ѣу ласно дити купу вина,
Него мислимъ, моя ѣецо драга,
Чиме ѣу я даривати Лазо.“
Югу вели деветъ Юговиѣа :
„Ласно ѣешъ га даривати, бабо,
У насъ доста коня и сокола,
У насъ доста пера и калпака.“
Тадъ говори силанъ царъ Стѣпане :
„Има Лазо коня и сокола,
Лазо има пера и калпака;
Лазо тога неѣе ни еднога,
Лазо оѣе Милицу ѣевојку,
Башъ Милицу милу мезимицу,
Милу сею деветъ Юговиѣа.“
Кады зачуше деветъ Юговиѣа,
Поскочише на ноге лагане,
Потегоше маче коврдине,
Да погубе цара у столицу.
Моли имъ се старый Югъ Богдане :
„Нете, синци, ако Бога знате !
Ако данасъ цара погубите,
На вама ѣе останути клетва,
Докъ извадимъ кнѣге старославне,
Да я гледамъ, синци, у кнѣгама,
Е л' Милица Лазу суѣеница.“
Кнѣге учи старый Югъ Богдане,
Кнѣге учи, грозне сузе рони :
„Нете синци, ако Бога знате !
Милица е Лазу суѣеница,
На нѣму ѣе останути царство,
Са нѣоме ѣе царовати Лазо
У Крушевцу кодъ воде Мораве.“
Кады то зачу силанъ царъ Стѣпане,
Онъ се маши рукомъ у цепове,
Те извади ияду дуката,
И извади одъ злата ябуку,
У ябуци три камена драга,
Обилѣжѣ Милицу ѣевојци.“

Чрезъ ову херојску пѣсну долази Лазаръ
првый путъ у пѣсне. О цару Стефану у сбир-
ки србски пѣсана, кою мы притажавамо, мало
се говори. Али ова сбирка, коя све могуѣе
идеале, о конма смо говорили, садржи, умно-
жава се свакимъ даномъ и ласно може быти,
да ѣе се јоштъ новы стварій къ допунѣнио
ти свѣтлы образа наѣи. Што се пѣсничкогъ

преображена християнски понятія у митологию утиче, то ћемо навести примѣръ, како се вѣрозаконска представлѣнія мѣшаю са чувственимъ стварма и дѣлима, а то у малој легенди, познатој подъ именовъ „Светци благо дѣле.“ Светци у србској поезији много су наликъ на богове Грчке, и изъ тога могло бы дубль и потанъ познанъ србске народне поезіе служити къ рѣшенію многи важны задатка поетичне исторіе Грка. Вѣровало се баремъ, да се н. пр. грчка митологија съ Хомеромъ починъ, да су пѣсници грчку митологию створили. Али ипакъ види се већъ у најстаріой грчкој поезији да су вѣрозаконска представлѣнія самъ окончана, да е њинова система далеко точније израђена, и да е све савршеніе, него у хомеридама. У последњима источникъ митологіе тражити, толико значи, колико по србскимъ народнимъ пѣснама писати почетну исторію християнства. Како бы се плитко показало християнство, и како бы често њгова представлѣнія за смѣшна и неразумна држали! — И ипакъ су ова представлѣнія изъ християнскогъ вѣрозакона узета; само њ е народъ пошто е цивилизація у земљи изчезла, сачувавши остатке причица, прерадіо. Подобна сразмѣрность владати може између епохе Хомера и времена Орфеа и Музеа.

(Продуженіе слѣдуе.)

ПОЛЗА ИСТОРИЕ.

(Продуженіе.)

Но да и несмотримо съ ове высоке точке и да негледамо на обширно понятіе исторіе, она е родна мати познаваня. Праведно се њой приписуе већа половина човечиегъ знаня. Брѣ неизмеранъ е кругъ правы историски вѣжества, па и највећа часть философски наука добія одъ њ грађу или податке, добія изясняваюће примере и ясна доказателства.

Ништа ние ниже одъ чувства у човеку, кои незна исторіе, ништа яднѣ одъ његовогъ стаяна, кадъ суди ма о каквой ствари у при-

ватномъ или явномъ животу. Онъ незна съ разумомъ и ползомъ читати никакве кнѣиге, никаквогъ у новинама листа; блуди свуда по мраку; садашњость му е загонетка а будућность сасвимъ затворена: предразсудци свакогъ рода, воспитанія и реда, места и времена уставляю њгову радљивость духа; оно што е најобычнѣе незна изяснити, а оно што е необычно, доводи га изванъ себе. Колико таковогъ превазилази онај, кои е съ исторіомъ познатъ? — Њговима е очима отворенъ пространъ и слободанъ изгледъ; съ узвышеногъ места онъ прегледа дѣла людска. Никакавъ догађай ние му странъ, ерѣ ние му никакавъ новъ. Онъ открива тайне покретальке, и погађа истиновидна слѣдства дневны догађая; ерѣ прошлость има ключеве за садашњость а огледало за будућность. Онъ свачемъ одређуе пристойно место, нелюби пристрастно ни старо ни ново, ни домаће ни туђе и не да се заслепити ни одъ политичне ни одъ верозаконе обсене. Нема болѣгъ грађанина, нема искреніегъ богопочитателя одъ њга — ерѣ онъ увиђа потребу човечности у држави, а божество появлюе му се у управляю съ човечскимъ судбинама, безсмртіе у обштемъ предчувствію народа; — него е онъ равнодушнѣи према политичнымъ и верозаконнымъ образима, кои принадлеже само поединымъ местамъ и временамъ, и сноси оне, кои почитую еднаке истине у различнимъ одећама.

Тако различно богатство познаваня мора да утиче у дѣла или практику, и исторія ништа ние друго, но учителька мудрости, права и врлине или добры дѣла.

Искусство и познанъ човека, два су главна извора мудрости; а исторія е збиръ искусства и човекопознаваня. У њой се налазе за приватный и явный животъ, за поединогъ човека и за државу у опоминюћимъ и ободраваюћимъ примерима најважнѣи и најубѣдителнѣи наставлѣнія, равнообразна у своимъ основима, ако и различна у случаима и употреблѣнію. Брѣ што важи за велику стварь, то е понайвише истинито и за малу. Ко е радъ на пове-

дине люде, и ко на народе дѣйствовати, тай мора люде познавати, а и домаћу срећу може као и срећу народа подићи и оячати душевнѣй даръ и трудъ, промотреность и умереность, или упропастити неразумъ и небриженѣ, смѣлость и претераность.

(продуженіе слѣдую.)

ПРАВИТЕЛСТВО У АНДОРИ.

(Изъ Балбіа)

У овой малой, одъ географа обиђеной республики, коя стои подъ заштитомъ Французке и владыке ургелскога, владаю еданъ синдикъ, кои у савѣту предсѣдава, и два земальска поглавара, кои правосудіе одправляю, и одъ кои єднога краль французскій, другога владыка ургелскій наименуе. Андоранци дрвама изъ свои шума и гвозђемъ изъ свои гвозђара наплаћую жита и друге предмете найшужній потреба живота.

КНЪИЖЕВНА ИЗВѢСТІЯ.

Иллири и Србљи или Преследъ народности старосѣдіоца Иллирика — и имена, писмена, и нѣтина писаня данашњи Србаля. Отъ Евстатіа Михайловича. У Новомъ Саду писмены Катаріне Янковића Вдове. 1843. стр VIII., 109.

Ову кнѣжицу поздравлямо съ найвећомъ добродошлицомъ. Она садрки у себи много занимљивога и принадлежи заиста међу прве корифее писмености наше. Ту є изпытана прошлость, разгледана саданьость и проникнута будућность южны Славена и ньнова писменства. Ту є ученый Г. списатель показао лѣпа средства, коима бы се южны Славени, судбиномъ вѣкова разкомадани, подъ єдномъ формомъ соединити и у писаню сложити могли. Онъ опредѣлюе, да кнѣижество южны Славена треба да се зове *србско*, да сви валя *кирилицу*, или баремъ кои су западне цркве у *латинску абѣцеду* изъ *кириллице она писмена*, кои тамо нема, а нашъ ѣи *языкъ* нужно потребуе, да приме, и да сви *єдно нарѣчіе*, а то „*подоунав-*

ско.“ коимъ говоре, Срби у подоунавлю, т. є. „Сремци, велика часть Сербіянаца, Славонаца, Бачвана, Банаћана,“ узмемо. Заиста свакій, коме развитакъ славенске народности на срцу лежи, кои є оповенъ сладкимъ чувствомъ взаимности славенске, и проникава ону златну будућность, кою ова величествена идеа народу нашемъ обрече, — моратѣе топлу свою желю изразити, да све то обште и взаимно одобренѣ южно-славенски наученика добые. Срѣ ће то, како предхвалѣный Г. списатель каже, „*разпространѣніе книжества проузроковати, и просвѣщеніе наше на вышій степенъ подићи, и тако народно добро и срећу утемелити*.“ Богъ ће дати, па ће и то быти! —

Учредникъ.

СРЕДСТВА ПРОТИВЪ ГОРДОСТИ.

(Съ Грчкогъ)

Помысли шта си быо пре твогъ рођеня? — Ништа. Шта си после многи година твогъ рођеня? — Болестъ. Шта си за цѣло теченіе твогъ живота? — Великій грѣшникъ. Шта си према свима твоима преимувствама? Ништа друго, до єданъ дужникъ, кои дугуе творцу, своимъ родителѣма, земљи и свима створеняма. Но може быти, да бы полезніе было, кадъ бы Платониста методу послѣдовали, кои све смиреномудріа одъ насъ происходеће узроке на слѣдуюћи седамъ глава односе: 1. Духъ є човеческій лаганъ. 2. Тѣло му є скотско и болѣзнолюбиво. 3. У безумію и заблуженю свомъ постоянь, а у благонаравію и добримъ намѣреняма непостоянь. 4. Труды су му суетни, заплетени и неокончаеми. 5. Срећа му є промѣнљива, но редко благоугодна, а савршена никадъ. 6. Разумъ му дође кадъ хоће да умре, сирѣчь онда, кадъ га употребити већ неможе. 7. Смрть му є извѣстна, готова свагда, и не тако далеко удалъна одъ врата кућны.

Ово и овоме подобно читаюћи почесто, увидитѣмо, да одъ смиреномудріа нема ништа паметнѣе, а одъ гордости опетъ ништа безумнѣе.

Т. Петровићъ.